

**RAMMEPLAN OG FORSKRIFT
FOR VIDEREUTDANNING I
HELSEFREMMEDE OG FOREBYGGENDE
ARBEID**

60 studiepoeng

**Fastsatt 1. desember 2005 av
Utdannings- og forskningsdepartementet**

INNHold

FORORD.....	3
Begrunnelse for nasjonale rammeplaner:.....	3
Rammeplanens funksjon:.....	3
1 INNLEDNING.....	4
Satsningsområder i helsefremmende og forebyggende arbeid.....	4
Tverrfaglig videreutdanning.....	4
Strategier for helsefremmende og forebyggende arbeid.....	4
Behovet for videreutdanning.....	5
Målgruppe.....	5
2 MÅL FOR STUDIET.....	5
3 INNHold.....	6
Hovedemne 1 Samfunn og helse.....	6
Hovedemne 2 Rammebetingelser og organisering.....	7
Hovedemne 3 Helsefremmende og forebyggende arbeid.....	7
4 ARBEIDSFORMER.....	9
5 KRAV TIL UNDERVISNINGSPERSONALET.....	9
FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR VIDEREUTDANNING I HELSEFREMMEDE OG FOREBYGGENDE ARBEID.....	10

FORORD

Begrunnelse for nasjonale rammeplaner:

På bakgrunn av drøftinger og utredning om videreutdanning i helse- og sosialfagene er det vedtatt at det skal utarbeides rammeplaner for sentrale videreutdanninger.

Slik situasjonen er i dag har en del videreutdanningstilbud et nærmest sammenfallende innhold til tross for forskjellige betegnelser, mens innholdet i mange tilbud med samme navn varierer fra høyskole til høyskole.

Rammeplaner for de vanligste utdanningene for store grupper kan derfor være gunstige styringsredskap som samtidig forenkler godkjenningsprosedyrene og gjør kravene til videreutdanningene kjent på forhånd. På denne måten vil både studenter og arbeidsgivere i større grad kunne ha kjennskap til opptakskrav og innhold i en videreutdanning.

Premissene for utviklingen av høyere utdanning er lagt i flere offentlige dokumenter de seineste år. Når det gjelder videreutdanning i helse- og sosialfag eksplisitt, uttalte allerede St.meld. nr. 41 (1987-88) - Nasjonal Helseplan at målsetting for videreutdanning er å:

1. sikre den enkelte nye kunnskaper
2. tilføre helse- og sosialarbeidere nye kunnskaper i tråd med nye behov og målsettinger.

Den peker også på at etter- og videreutdanningstilbudene bør være tverr-/flerfaglige. Brukerperspektiv og brukermedvirkning er også momenter som vektlegges sterkere. Dette sett i sammenheng med dagens helseproblemer og sosiale utfordringer gjør at det er behov for nytenkning og flerfaglighet både i praksisfeltet og i utdanningene. Samtidig pekes det fra noen av utdanningene på at det er viktigere at videreutdanningene gir studentene reell fordypning enn at de tilpasses flest mulig grupper av helse- og sosialarbeidere.

Rammeplanens funksjon:

Rammeplanen angir målområder og bestemmer innholdet i videreutdanningene i Norge, og planen er et nasjonalt styringsmiddel for hver videreutdanning det lages rammeplaner for. Hovedintensjonene med rammeplaner er å sikre et likeartet faglig nivå, fremme mulighetene for fleksible utdanningsløsninger og gjøre de enkelte videreutdanningene innen hvert fagområde likeverdige i hele landet.

Rammeplanen skal være med å sikre at samme videreutdanningstilbud ved forskjellige høyskoler blir enhetlig innen viktige områder. Den skal også gi høyskolene frihet til faglig og pedagogisk utviklingsarbeid ut fra høyskolens lokale forutsetninger. Rammeplanen vil måtte endres dersom helse- og sosialpolitiske mål og utviklingen i samfunnet skulle tilsi dette.

Rammeplanen skal beskrive mål, innhold, arbeidsmåter, organisering/omfang, studienivå og kvalifikasjonskrav til lærerpersonalet.

Den enkelte høyskole utarbeider en fagplan som viser hvordan høyskolen ønsker å organisere og tilrettelegge sitt utdanningsprogram innen de grenser rammeplanen fastsetter.

Fagplanen høyskolene utarbeider skal gi en nærmere beskrivelse av:

- målene for utdanningen, og disse skal være i samsvar med rammeplanens mål og

- skal skissere både ferdighetskrav og kunnskapskrav
- opptakskravene som skal angi om det dreier seg om en videreutdanning hvor en krever en helt spesiell grunnutdanning eller om det er en tverr-/flerfaglig videreutdanning
  - faginnhold som viser hvilke emner og problemområder som skal presenteres i studiet, og hvordan disse skal dekke planens mål. Studiepoengsfordeling skal også framgå
  - studie- og arbeidsformer som viser hvordan studentene skal oppnå studiets mål gjennom studiedeltaking og ved hjelp av pensum
  - organisering og omfang av studiet med angivelse om mulighetene for heltids-/ deltidsstudier og eventuelle desentraliseringsmuligheter, samt opplegg for eventuell praksis
  - vurderingsordningen som viser sammenheng mellom mål, innhold, studie- og arbeidsformer og den valgte vurderingsordningen. Valget av vurderingsordning skal således begrunnes ut fra kravet om at studenten skal ha oppnådd studiets mål for å bestå avsluttende eksamen
  - krav til kvalifikasjoner hos undervisningspersonalet

Av fagplanen skal det videre gå klart fram om studiet fyller de krav som til enhver tid er fastsatt i lover og forskrifter for spesielle videreutdanninger.

1 INNLEDNING

Satsningsområder i helsefremmende og forebyggende arbeid

Helsefremmende og forebyggende arbeid har i de senere årene fått en større betydning og oppmerksomhet gjennom Verdens helseorganisasjons strategi «Helse for alle år 2000». I Norge er denne fulgt opp av blant annet St.meld. nr. 41 (1987-88) «Helsepolitikken mot år 2000 - Nasjonal helseplan» og senere ved St.meld. nr. 37 (1992-93) «Utfordringer i helsefremmende og forebyggende arbeid». Ved behandling av sistnevnte melding har Stortinget vedtatt at de fire områdene psykososiale problemer, belastningslidelser, skader/ulykker og astma/allergi og skal være hovedinnsatsområder for helsefremmende og forebyggende arbeid. Samtidig understrekes det at hjerte-karsykdommer, kreft og infeksjonssykdommer utgjør vesentlige utfordringer i det forebyggende arbeidet. Samfunnsforhold er i stadig endring og det kan komme nye eller endrede satsningsområder som høgskolens fagplaner skal gjenspeile.

Tverrfaglig videreutdanning

Helsefremmende og forebyggende arbeid krever sektorovergrep og tverrfaglig tilnærming. Det er derfor nødvendig at yrkesutøvere har gode kunnskaper om og forståelse for sammenhengen mellom samfunnsforhold, risiko og folkehelse. Tiltak rettes inn mot påvirkning av befolkningen generelt så vel som reduksjon av risikofaktorer i miljøet og blant grupper og individer. Arenaer for helsefremming og forebygging er der folk lever og oppholder seg; eksempelvis hjemmet, barnehagen, skolen, arbeidsplassen, bomiljøet og nærmiljøet.

Strategier for helsefremmende og forebyggende arbeid

Helsefremmende og forebyggende arbeid bygger på to hovedstrategier. Den *helsefremmende* strategien tar sikte på å utvikle tiltak som kan bedre livskvalitet, trivsel og muligheter til å mestre de utfordringer og belastninger en utsettes for i dagliglivet. Den

forebyggende strategien tar sikte på å utvikle tiltak som kan føre til en reduksjon i sykdommer, skader, sosiale problemer, dødelighet og på å redusere risikofaktorer.

De to hovedstrategiene har mange elementer felles, bl.a. må de ta utgangspunkt i kunnskap om samfunnsvilkår, levkår og levevaner og kunnskap om spesifikke medisinske og psykososiale problemer og deres årsaker. Ofte kan helsefremming og forebygging betraktes som to sider av samme sak.

Felles for begge strategiene er at målene er ambisiøse. Tildels handler det om å skape betingelser for helse og livskvalitet innenfor en samfunnsutvikling som går fort, og der andre elementer prioriteres. Dels dreier det seg om sykdomsforebyggende tiltak der effekten kan forutsies mer eller mindre. Ved begge strategiene er det tverrfaglige og sektorovergrepene arbeidet av avgjørende betydning, en faggruppe eller en sektor alene kan ikke utføre alle nødvendige helsefremmende og forebyggende tiltak.

Behovet for videreutdanning

I de senere årene har behovet for en videreutdanning i helsefremmende og forebyggende arbeid utkrystallisert seg, og flere høgskoler og universiteter har tatt initiativ til utdanning i dette feltet. Det er utviklet forskjellige utdanninger hvor et av fellestrekkene er at de rettes mot målgrupper fra ulike fagmiljøer. En av begrunnelsene for å utarbeide en nasjonal rammeplan er samordning for å styrke og videreutvikle utdanningstilbudene kvalitativt og kvantitativt. Det er nødvendig at andre faggrupper enn helsepersonell engasjerer seg i og får tilbud om videreutdanning i helsefremmende og forebyggende arbeid. Sykepleiere har gjennom helsesøsterutdanningen videreutdanning i helsefremmende og forebyggende arbeid spesielt rettet mot barn, unge og deres familier. Det er behov for videreutdanninger som kvalifiserer kandidater til å arbeide etter «hjelp til selvhjelp»- prinsipper.

Målgruppe

Kandidater som har gjennomført videreutdanning i helsefremmende og forebyggende arbeid, skal bli kvalifisert til å arbeide i offentlig sektor, bedrifter og frivillige organisasjoner. I kommunene betyr det alle som arbeider blant mennesker i lokalmiljøet innenfor skole, helse- og sosialsektor og politi. Utdanningen retter seg også mot personell i bedrifter som har sitt arbeidsområde å styrke arbeidsmiljøet og spesielt ivaretar helsefremmende og forebyggende arbeid, f.eks. bedriftshelsetjenesten. Videre er den aktuell for ansatte innenfor f.eks. planlegging, administrasjon, informasjons- og opplysningsvirksomhet.

2 MÅL FOR STUDIET

Formål

Formålet med studiet er å kvalifisere kandidatene til å kunne utrede, planlegge, gjennomføre og evaluere helsefremmende og forebyggende arbeid.

Videreutdanningen skal bidra til at studentene ved endt utdanning har kunnskaper om og forståelse for hvordan befolkningens helse fremmes. Utdanningen skal legge til rette for at studentene oppnår handlingskompetanse på feltet. Kompetansen skal omfatte kunnskap om og anvendelse av lovverk og forskrifter som regulerer helsefremmende og forebyggende arbeid. Utdanningen skal videre fremme studentenes forståelse for at det er motsetninger i samfunnet som influerer på arbeidet, og studentene skal forberedes til å arbeide i et spenningsfelt mellom ulike interesser.

Studentene skal kunne forholde seg til og reflektere over motsetninger som oppstår mellom fag og politikk, og de skal være bevisst sin egen rolle når prioriteringer foretas. Tverrfaglig tenkning er av avgjørende betydning for utvikling av handlingsberedskap i helsefremmende og forebyggende arbeid. I den sammenheng skal studentene kunne anvende sin fagkunnskap i samarbeid med og i respekt for andre yrkesgrupper.

Studentene skal etter endt utdanning;

1. kunne forstå helsefremmende og forebyggende arbeid, historisk og i et framtidsperspektiv
2. ha kunnskap om ulike faktorer som fremmer helse
3. ha kunnskap om hvordan ulike forvaltningsnivå fungerer
4. ha kjennskap til og kunne anvende aktuelt regelverk, med vekt på internkontroll og helse, miljø og sikkerhet (HMS)
5. ha kunnskap om ulike frivillige organisasjoners rolle i helsefremmende og forebyggende arbeid og kunne samarbeide med dem
6. ha kjennskap til og kunne påvirke beslutningsprosesser i offentlig og privat sektor
7. kunne anvende forskningsresultater på en kritisk og reflektert måte
8. kunne arbeide etisk forsvarlig i det helsefremmende og forebyggende arbeidet
9. kunne initiere og delta i sektorovergripende og tverrfaglige tiltak
10. ha innsikt i og kunne iverksette dokumentasjons- og kvalitetsutviklingsprosedyrer
11. ha dokumentert fagkunnskaper innenfor et av fordypningsområdene

3 INNHOLD

Oversikt over hovedemner, delemner og studiepoengfordeling i videreutdanning i helsefremmende og forebyggende arbeid

---

Hovedemne 1: Samfunn og helse	18 studiepoeng
Hovedemne 2: Rammebetingelser og organisering	12 studiepoeng
Hovedemne 3: Helsefremmende og forebyggende arbeid	30 studiepoeng
3 A: Miljørettet arbeid	6-18 studiepoeng
3 B: Befolkningsrettet arbeid	6-18 studiepoeng
3 C: Kvalitetsutvikling og utredningsarbeid	6 studiepoeng

Hovedemne 1 Samfunn og helse

18 studiepoeng

I dette hovedemnet skal en studere hvordan ulike samfunnsforhold skaper betingelser for helse. Studentene skal erverve seg kunnskaper om den historiske utviklingen av helsefremmende og forebyggende arbeid. Studentene skal videre kunne reflektere kritisk over hensikt med og gjennomføring av helsefremmende og forebyggende arbeid som f.eks. etiske dilemma knyttet til balansen mellom tvang og frivillighet. Studentene skal ha forståelse for hvordan faktorer i samfunnet som f.eks. teknologi, maktstrukturer og markedskrefter kan påvirke helse. Det er avgjørende for det helsefremmende og forebyggende arbeidet at studentene har kunnskaper om ulike yrkesgrupper og sektorer og hvilke ansvarsområder disse har.

Forståelse for det flerkulturelle samfunnet og samspillet mellom individer, miljø, kommersielle og offentlige interesser inngår som en del av studiet. Studentene skal ha forståelse for årsaksforhold og kunne vurdere effekt av ulike tiltak i helsefremmende og forebyggende

arbeid.

Sentrale tema:

- ulike historiske og kulturelle perspektiver på helse, sykdom og skade
- helsefremmende og forebyggende arbeid i et historisk og framtidrettet perspektiv
- hovedstrategier i helsefremmende og forebyggende arbeid
- etiske problemstillinger og dilemma i helsefremmende og forebyggende arbeid
- ulike samfunnsfaktorer som påvirker helse
- begrunnelser for tverrfaglig og sektorovergripende arbeid
- sentrale satsningsområder med vekt på psykososiale problemer, belastningslidelser, skader/ulykker og astma/allergier
- epidemiologi
- miljø- og befolkningsrettet helsevern

Hovedemne 2 Rammebetingelser og organisering

12 studiepoeng

Studentene skal i dette hovedemnet tilegne seg kunnskaper om lovverket og de politiske og administrative virkemidlene som legger premissene for det helsefremmende og forebyggende arbeid i kommunehelsetjenesten. Studentene skal kunne finne frem til og anvende lover og regelverk som har betydning for helsefremmende og forebyggende arbeid. Studentene skal ha kunnskaper om ulike forvaltningsnivåer, maktstrukturer, budsjett- og beslutningsprosesser og kunne vurdere økonomiske konsekvenser av ulike forslag. Kunnskaper om internkontroll og helse-, miljø- og sikkerhet skal vektlegges. Studentene skal erverve seg kunnskaper om institusjoners og organisasjoners oppgaver og arbeidsmåter, og de skal ved endt studium være i stand til å koble offentlige og private ressurser slik at de kan arbeide mot helsefremmende og forebyggende mål.

Sentrale tema:

- lovgivning og forskrifter som har relevans for helsefremmende og forebyggende arbeid
- lover og regelverk som omfatter internkontroll og helse, miljø og sikkerhet (HMS)
- politiske beslutninger og konsekvenser for helsefremmende og forebyggende arbeid
- budsjett- og økonomikunnskap
- organisering av det helsefremmende og forebyggende arbeidet i offentlig og privat sektor
- ansvarsfordeling mellom kommune, fylke og stat
- frivillige organisasjoners arbeidsområder og metoder
- ressurskobling mellom ulike parter
- yrkesutøvernes rolle i det helsefremmende og forebyggende arbeid

Hovedemne 3 Helsefremmende og forebyggende arbeid

30 studiepoeng

Hensikten med dette hovedemnet er at studentene skal utvikle kompetanse i å planlegge, gjennomføre og evaluere helsefremmende og forebyggende tiltak i nærmiljøer og på arbeidsplasser.

Forholdet mellom obligatoriske emner og valgfri fordypning

Hovedemnet er inndelt i tre delemner. Delemne 3C: «Kvalitetsutvikling og utredningsarbeid» er obligatorisk for alle studenter. De øvrige delemnene, 3A: «Miljørettet arbeid» og 3B: «Befolkningsrettet arbeid» skal begge ha et felles innhold på 6 studiepoeng. Høgskolen fastlegger fellesinnholdet i disse to emnene innenfor det som er beskrevet i rammeplanen.

Høgskolen skal videre legge tilrette for at studentene kan gjennomføre en valgfri fordypning med et omfang på ytterligere 12 studiepoeng innen de øvrige delemnene.

Delemne 3 A Miljørettet arbeid

6-18 studiepoeng

Studentene skal i dette delemnet tilegne seg kunnskap om ulike former for ressurs-, problem-, risiko- og tiltaksanalyser på kommune- og bedriftsnivå, og utvikle kompetanse på å anvende analysene i praktisk helsefremmende- og forebyggende arbeid. De skal ha erfaring i å tolke og anvende forskningsresultater.

Aktuelle tema

- ulike helse-, miljø- og sikkerhetsanalyser med vekt på fysisk og psykososialt arbeidsmiljø, inneklima, epidemiologi m.v.
- kommune- og bedriftskartlegging
- skade- og konsekvensanalyse i lokalmiljøet som f.eks. barnehager, veier m.v.
- vurdering av ressurser og risiko
- teknisk-hygienisk arbeid

Delemne 3 B Befolkningsrettet arbeid

6-18 studiepoeng

Studentene skal i dette delemnet øke sin kunnskap om menneskelige og samfunnsmessige forhold som påvirker befolkningens muligheter til eget initiativ og innsats i helsefremmende og forebyggende arbeid. De skal tilegne seg kunnskaper om nettverksarbeid og hvordan lokalbefolkningens motivasjon, eget initiativ, kompetanse og muligheter til å utvikle hjelp til selvhjelp kan økes. Det kulturelle aspektet i all menneskelig samhandling skal tillegges vekt.

Studentene skal videre tilegne seg kunnskap om hvordan ulike pedagogiske virkemidler kan anvendes i helseopplysning og for holdnings- og adferdspåvirkning, og de skal lære seg å analysere konsekvenser av valg av virkemiddel. Arbeid med rusforebyggende tiltak tillegges vekt.

Aktuelle tema

- hjelp til selvhjelp - prinsippet og grasrotorganisering
- helseopplysning, veiledning og kommunikasjon
- undervisning, formidling og evaluering
- rusforebyggende arbeid i kommuner og bedrifter (AKAN)
- strategier for holdnings- og adferdspåvirkning
- nettverksteori og nettverksarbeid
- flerkulturell forståelse i formidling og veiledning

Delemne 3 C: Kvalitetsutvikling og utredningsarbeid

6 studiepoeng

Studentene skal i dette delemnet tilegne seg kunnskap om og lære å bruke kvalitetsutviklings- og kvalitetssikringssystemer og -prosedyrer. Studentene skal videre lære seg å bruke prosjekt som arbeidsform og de skal kjenne til ulike prosjektdesign. Opplæring i bruk av planleggingsverktøy inngår.

Studentene skal lære seg utredning og saksbehandling for å kunne foreslå helsefremmende- og forebyggende tiltak. De skal utvikle kompetanse på å evaluere og dokumentere effekt av tiltak. Studentene skal forberedes på tverrfaglige og tverrsektorielle arbeidsmetoder og samtidig lære at ulike tradisjoner kan vektlegge ulike problemområder.

Aktuelle tema

- saksbehandling og utredning
- prosjektarbeid, -planlegging og -evaluering
- kvalitetsforbedring, - sikring og dokumentasjon
- tolkning og anvendelse av forskningsbasert kunnskap
- tverrfaglig og sektorovergripende samarbeid

4 ARBEIDSFORMER

Studiet har et omfang på 60 studiepoeng. I studiet inngår et prosjektarbeid og en fordypningsoppgave. Det skal tilrettelegges slik at studentene kan få mulighet til fordypning innen et fagområde. Studentene skal selv kunne velge 20 % av pensumomfanget i forbindelse med fordypningsoppgaven.

Høgskolen etablerer samarbeid med arbeidslivet, kommuner og frivillige organisasjoner for å gjennomføre prosjektarbeid.

Studiet skal legges tilrette slik at tverrfaglighet og studentaktive metoder prioriteres. Det forutsetter bruk av metoder som gjenspeiler dette, f.eks. problem- og prosjektbaserte læringsformer der tverrfaglige grupper er sentrale elementer. Det er viktig å trene opp ferdigheter som kommunikasjon, formidling og veiledning.

5 KRAV TIL UNDERVISNINGSPERSONALET

Høgskolen er iflg. lov om universiteter og høyskoler ansvarlig for at undervisningen er basert på det fremste innen forskning og erfaringskunnskap på det aktuelle fagfeltet. Det forutsetter at høgskolen benytter undervisningspersonale med bakgrunn fra de aktuelle fagområdene.

FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR VIDEREUTDANNING I HELSEFREMMEDE OG FOREBYGGENDE ARBEID

Fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 1. desember 2005 med hjemmel i lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler.

§ 1 Faglig innhold

Videreutdanning i helsefremmende og forebyggende arbeid skal bestå av følgende hoved- og delemner med angitte studiepoeng:

Hovedemne 1	Samfunn og helse	18 studiepoeng
Hovedemne 2	Rammebetingelser og organisering	12 studiepoeng
Hovedemne 3	Helsefremmende og forebyggende arbeid	30 studiepoeng
Totalt		60 studiepoeng

Delemner under hovedemne 3:

3 A:	Miljørettet arbeid	6-18 studiepoeng
3 B:	Befolkningsrettet arbeid	6-18 studiepoeng
3 C:	Kvalitetsutvikling og utredningsarbeid	6 studiepoeng

§ 2 Fastsetting av fagplan

Bestemmelser om det faglige innholdet i emnene utover det som følger av rammeplanen fastsettes av høgskolens styre og inntas i en fagplan.

§ 3 Vurderingsordninger og eksamen

Høgskolens styre fastsetter vurderingsordninger. Bestemmelsene inntas i fagplanen.

Eksamen organiseres og gjennomføres innenfor rammene av den eksamensforskrift med utfyllende regler som er fastsatt ved den enkelte høgskole.

Det skal avlegges to prøver som til sammen skal omfatte kunnskaper fra hele studiet. Eksamensformen skal reflektere arbeidsformene som er brukt i studiet.

Det skal utarbeides en fordypningsoppgave i et relevant faglig emne. Høgskolens styre fastsetter nærmere bestemmelser om fordypningsoppgaven.

§ 4 Vurderingsuttrykk

Høgskolens styre fastsetter vurderingsuttrykk innen de rammer som er fastsatt ved egen forskrift, jf. lovens § 3-9 (6).

§ 5 Karakterutskrift

Det utstedes karakterutskrift til studenter som har fullført videreutdanningen. Av karakterutskriften skal det framgå hvilke prøver som er avlagt med angivelse av

omfang, resultat og når de er avlagt.

Tittel på fordypningsoppgaven skal framgå av karakterutskriften

§ 6 Opptakskrav

Krav til opptak er 3-årig høgskole- eller universitetsutdanning og minst ett års yrkespraksis etter fullført utdanning. Søkere med 2-årig høgskole eller universitetsutdanning kan etter særskilt vurdering tas opp. Høgskolens styre kan selv fastsette utfyllende bestemmelser.

§ 7 Ikrafttreden

Denne forskrift trer i kraft straks.